

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Дияна Василева Николова-Багалева,
доцент в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност ‘**професор**’
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“
по област на висше образование Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология (Славянски литератури)

В конкурса за ‘професор’, обявен в Държавен вестник, бр. 31 от 12.04.2019 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Славистика“ към Филологическия факултет като кандидат участва **доц. д.ф.н. Жоржета Петрова Чолакова** от катедра „Славистика“, Филологически факултет, ПУ „Паисий Хилендарски“.

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № Р33-5010 от 04.09.2019 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност ‘професор’ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по област на висше образование Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Славянски литератури), обявен за нуждите на катедра „Славистика“ към Филологическия факултет.

Представените от доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова материали и документи на хартиен е електронен носител отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Доц. д.ф.н. Жоржета Петрова Чолакова е приложила общо 1 монография и 18 статии, една от които е публикувана в списание, реферирано в Scopus. От приложената таблица на наукометричните показатели се вижда, че доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова не само отговаря на минималните национални изисквания, но и значително ги надхвърля.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова е завършила Славянска филология (бохемистика) в ПУ „Паисий Хилендарски“ през 1982 г. Професионалният ѝ път на преподавател и учен започва през 1984 г. с упражнения и лекции по славянски литератури и по чешка литература. През

1993 г. защитава докторска дисертация върху чешкия сюрреализъм в Карловия университет (издадена в Praha: Karolinum, 1999). Приложеният списък с цитирания убедително показва активната рецепция на тази монография в чешката литературна наука. Жоржета Чолакова е избрана за доцент от ВАК през 2000 г. Хабилитационният ѝ труд „Лицата на човека в поезията на чешкия авангардизъм“ е сред най-стойностните изследвания у нас на поетиката на авангардизма, а за приема му в литературоведските среди свидетелстват публикуваните рецензии и цитиранията, описани в приложените документи.

Многократните пребивавания на доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова в Чехия, Сърбия, Полша, Франция (като гост лектор в Екс-ан Прованс и в Сорбона, Париж 4) допринасят за нейното професионално развитие като специалист не само в областта на славянските литератури, но и като изследовател на общоевропейски културни явления, което обуславя компаративистичния характер на нейните изследвания. През годините доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова е участвала в десетки престижни научни форуми в България и чужбина, в световни конгреси (три славистични, три световни конгреса по чешка литература, в XX световен конгрес по сравнително литературознание в Париж), за което свидетелстват посочените публикации в пълния библиографски опис. През 2018 г. доц. Жоржета Чолакова защитава научната степен „доктор на науките“ с дисертационен труд на тема „Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в поезията на Чешкия романтизъм“.

През годините тя е заемала и ръководни административни длъжности като ръководител на Катедрата по славистика, заместник-декан и заместник-ректор. За научния ѝ авторитет свидетелства членството ѝ в Научния съвет на Университета в Храдец Кралове и участието ѝ в две международни редколегии – на полското списание „Бохемистика“ и на списанието на Университета в Баня Лука „Филолог“. Научен редактор е на три монографии, една от които е издадена от Института по славистика към Чешката академия на науките.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Учебно-педагогическата дейност на доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова е свързана основно със специалността „Славянска филология“ (днес „Славистика“), с дисциплините „Славянски литератури“ и „Чешка литература“. Разработила е нов учебен план за специалността „Славистика“, по нейна инициатива е открита магистърска програма „Културноисторическа славистика“, на която е ръководител. Два пъти е била гост-преподавател: в Карловия университет в Прага и в Масариковия университет в Бърно, а по програма „Еразъм“ е изнасяла лекции и в тези два университета, и в Сорбона, Париж-4, и в университетите в Торун и в Острава. В дългогодишната си работа като преподавател винаги е мотивирала

интереса на студентите към дисциплините, които води, и има десетки успешно защитили дипломанти, на които е била научен ръководител. Активната ѝ работа с магистрите слависти е и в посока към стимулиране на интереса им към преводаческото изкуство. За това говорят студентските награди за превод на поезия, най-успешните от които са публикувани в списание „Славянски диалози”, на което е главен редактор.

Доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова е била научен ръководител на трима докторанти, единият от които – Якуб Микулецки – след защитата на дисертацията си през 2016 година е назначен в Института за славистика към Чешката академия на науките в Прага.

Респектиращата **научна дейност** на доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова е документирана с два списъка – единият е пълен и представя нейното цялостно развитие като учен, а вторият съдържа само публикациите, с които участва в настоящия конкурс. Той включва монография и статии, с които не е кандидатствала за други процедури. От представените **18** статии **7** са на български език, останалите са публикувани в чужбина. Няма публикации в съавторство.

В научната си дейност доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова проявява траен интерес към няколко тематични области. Първата е свързана с модернизма и неговите многообразни проявления в славянския литературен контекст от края на XIX век и през целия XX век. Най-многобройни са нейните изследвания върху междувоенния авангардизъм. Като бохемист доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова проявява естествено предпочитание към чешката литература, но има важни публикации и върху полския и южнославянския литературен контекст (например върху зенитизма), разгледани както самостоятелно, така и в съпоставителен план. С тази тематична област е свързана и нейната първа дисертация, и хабилитацията ѝ, както и по-голямата част от публикациите ѝ, представени в пълния библиографски опис. От публикациите, с които участва в конкурса, на различни естетически, литературни и социокултурни явления на авангардизма са посветени 9 статии (само една на български език). С модернизма от неговия първи символистико-декадентски етап е свързана и статията ѝ върху трансцендентната философия на Отокар Бржезина, в която са осмислени съществени за съвременната хуманитаристика онтологични категории, преведени на езика на модерната художественост. Тук е моментът да подчертая, че доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова е и уважаван преводач на чешка поезия. Почти всички чешки поети, за които е писала (започвайки с „Май” на К. Х. Маха през 1993 г.), излизат в неин превод, включително и О. Бржезина.

Втората тематична област на доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова е свързана с еволюционните движения и промени на художествения образ. Това се откроява още в доктората, посветен на чешкия сюрреализъм, после в „Лицата на човека в поезията на чешкия авангардизъм”, и във втората ѝ докторска дисертация, изследваща генезиса и художествените динамики на

езерния образ в литературата, живописа, естетиката и философията от Античността до Романтизма, а сега и в монографията, с която участва в конкурса. От представените за настоящата процедура статии такъв подход е приложен многократно, включително в статията за образа на Орфей в чешката поезия, публикувана в Париж (2010). Към този тематичен кръг бих отнесла и статията за барока, още повече че в генеалогичния ракурс на всички нейни по-мощни текстове културата на барока заема важно място. С тази проблематика частично е свързан и текстът, чрез който Чолакова прави реконструкция на генезиса и концептуалните модификации на религиозната меланхолия, вписвайки романа на Коменски „Лабиринтът на света и раят на сърцето“ в общоевропейската картина на развитие на тази идея от Античността до барока.

Третата тематична област е Романтизмът, към който доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова се насочва през последните десетина години – във връзка с темата на втората си докторска дисертация, а сега и с хабилитационния си труд „Поетика на меланхолията. Карел Хинек Маха“ (Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2019, 403 стр.). Ако имаме предвид нейния превод на поемата на Маха „Май“, издаден заедно с няколко интерпретативни текста още през 1993 година, с основание може да говорим за наличието на своеобразен „магистрален сюжет“ в творческия път на Жоржета Чолакова.

Във всичките си дисертационни и хабилитационни трудове, както и в редица статии, доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова демонстрира особено пристрастие към изобразителното изкуство, което винаги бива включвано в общото художествено поле на изследваните от нея културни феномени. Такъв интердисциплинарен подход присъства и в настоящата ѝ монография „**Поетика на меланхолията. Карел Хинек Маха**“, с която участва в обявения конкурс. Това е високо професионално изследване с важен приносен характер не само в полето на академичната специализация на автора – славянските литератури. Жоржета Чолакова си поставя изключително трудната задача да обследва един концепт с многовековна история в европейската култура и да го види – с оглед на фокуса на изследването (поетиката на меланхолията на К. Х. Маха), като концептуален синтез на романтичната философия за субекта и за битието. Научната прецизност и перфекционизмът на авторката, както и избраният от нея интердисциплинарен подход, предполагат нелеката задача изследването да тръгне от „извора“, т.е. от Ранната античност (с хуморалната теория) и да следи динамиката от смисли, с които се изпълва това понятие (религиозни, етични, естетически, философски, социални) в европейската култура до XIX в. От позицията на своята професионална научна област (антична и западноевропейска литература) имам основание да заявя, че става дума за изключително трудна научна задача,

осъществена високо професионално. Това е първото в българската наука мащабно и задълбочено изследване на концепта *меланхолия*, положен в мащабен европейски контекст, и на свой ред четящо поетиката на Маха през него. Високо оценявам модерния компаративистичен подход на Чолакова, в който даден национален литературен контекст се полага в цялостната му културна среда, т.е. общоевропейската, и явленията в литературното поле не остават интерпретирани само в собствения им национален и исторически контекст. Те са мислени като значещи елементи от цялостна и динамична социокултурна мрежа, четени са и през другите изкуства, отразяващи същата менталност. Подобен подход се дистанцира от традиционните типологични изследвания, открояващи различия и прилики (контактологични и типологични) в диалога между културни епохи, национални литератури, авторски гласове. И си поставя за задача да види културните процеси като сложна и динамична система, в която си дават среща и на пръв поглед несъвместими елементи, участващи в градежа на различни мисловни полета и поетики. Те могат да са темпорално и пространствено много отдалечени, да не са във видим диалог съответните национални литератури и авторски светове. Това прави изключително провокативни, интересни и иновативни наблюденията, свързани с „лирата на Ронсар и Маха“, с Вийон и Маха, с „диалозите“ между Поуп и Маха и т.н. Убедителността на тези наблюдения доказва целесъобразността на подхода, избран от Чолакова. На свой ред така се преодолява и друга съзнателно избягвана от авторката интерпретативна нагласа – преекспонирането на уникалното, самородното, специфичното в една национална култура, което пък на свой ред поражда националистични дискурси. Монографията на Жоржета Чолакова избира да не върви по утъпкани изследователски пътеки, а да си поставя „трудни“ и необговаряни въпроси, да вижда „лицата на човека“ – в случая през призмата на концепта меланхолия. Изследването обхожда с артистична лекота времена и културни епохи – от Античността до Романтизма, от „полетата“ на елинските митопоетически текстове до художествените светове на К. Х. Маха. Без да забравя своя „център“ и бидейки напълно завършено и обрамчено, то има характера на разширяваща се вселена, в която нови тематични ядра и изследователски ракурси отварят въпроси за следващо научно дирене.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Кандидатът в конкурса е представил предостатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани в предходни процедури. Във всички има оригинални научни и приложни приноси, които са получили и национално, и международно признание. Теоретичните разработки имат и практическа приложимост, част от тях са пряко

ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на доц. д.ф.н. Жоржета Петрова Чолакова е безспорна.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам такива.

6. Лични впечатления

През последните 30 години имам натрупани множество лични впечатления от преподавателската и научната дейност на доц. д.ф.н. Жоржета Чолакова. Те са свързани с неизменния ѝ висок професионализъм като преподавател, учен и колега.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Постигнатите от доц. д.ф.н. Жоржета Петрова Чолакова резултати в учебната и научно-изследователската дейност напълно съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **изцяло положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия факултет за избор на **доц. д.ф.н. Жоржета Петрова Чолакова** на академичната длъжност ‘професор’ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по професионално направление 2.1. Филология (Славянски литератури).

09.09. 2019 г.

Рецензент: доц. д-р Дияна Николова

.....